

МІСЦЕ АНДЕРАЙТИНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Дана стаття присвячена опрацюванню підходів щодо дослідження місця та ролі андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страхової організації. В ній були розглянуті сучасні підходи щодо дослідження андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страховика, та проведено їхнє узагальнення з урахуванням дуалізму його прояву в прикладному аспекті. Це дозволить управляти, контролювати та нівелювати значний обсяг фінансових ризиків страховика, пов'язаних з його основною (страховою) діяльністю, з одного боку, та формувати відповідні підходи щодо управління ризиками, які продукуються самим андеррайтингом як бізнес-процесом – з іншого.

Ключові слова: андеррайтинг, андеррайтингова політика, система управління ризиками, ризик-менеджмент, ризики страхової діяльності.

LANH S.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

UNDERWRITING IN THE FINANCIAL RISKS MANAGEMENT SYSTEM OF THE INSURER

This article is focused on the elaboration of approaches to the studying of place and role of underwriting in the system of financial risk management of an insurer. As part of this study considered modern approaches to the studying of the underwriting in the system of financial risk management of the insurer, their generalization, taking into account the its dualism in practical aspect. That will allow managing, controlling and levelling up of significant amount of the insurer's financial risks related to its main activity, on the one hand, and developing of the appropriate approaches to managing the risks that are produced by the underwriting as a business process – on the other. The risk character of the management is an integral feature of the modern economy and society as a whole; it consists in the fact that the activities of business entities are objectively subject to the negative influence of risk factors, and insurance in this key acts as a financial and economic tool for mitigating the effects of such influence at the expense of distribution and redistribution of risks. At the same time, the dual nature of the business of insurers requires them to create an effective internal risk management system, which is in the field of accepting or refusing to accept certain risks presented by just underwriting, the need to study the place and role of which determines the relevance of the subject. Despite the significant scientific achievements in the study of the place and role of underwriting in the system of managing the financial risks of the insurer, there are no achievements on their systematization in terms of insurance practices, which necessitates research in this direction. The purpose of this study is to systematize and generalize existing approaches to determining the place of underwriting in the financial risk management system of the insurer in terms of its applied role. To this end, the following tasks were set: to consider modern approaches to determine the place and role of underwriting in the system of financial risk management of the insurance organization, to systematize and generalize them taking into account the duality of underwriting in terms of financial risk management.

Keywords: underwriting, underwriting policy, risk management system, risk management, insurance risks.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ризиковий характер господарювання є невід'ємною рисою сучасної економіки та суспільства в цілому, він полягає в тому, що діяльність суб'єктів господарювання об'єктивно підпадає під негативний вплив ризикових факторів, і страхування в цьому ключі виступає фінансово-економічним інструментом зменшення наслідків такого впливу за рахунок розподілу та перерозподілу ризиків. При цьому дуалістичний характер господарювання страховиків вимагає від них створення ефективної внутрішньої системи ризик-менеджменту, яка в сфері прийняття чи відмови від прийняття певних ризиків представлена саме андеррайтингом, необхідність дослідження місця та ролі якого обумовлює актуальність теми статті.

Аналіз досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження місця андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страхової організації зробили такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Д.А. Горулев, С.Б. Богоявленський, Л.А. Тарасевич [1], А.П. Архіпов [2], С.С. Осадець, О.О. Гаманкова, О.В. Мурашко, В.М. Фурман [3], О.С. Шепскіс [5], А.Л. Баранов [6] та ін. У працях цих вчених описані сучасні підходи щодо місця та ролі андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страховика, проте слід відзначити, що вирішення потребує проблема їхнього узагальнення у прикладному контексті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий науковий здобуток у дослідженні місця та ролі андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страховика, відсутні напрацювання щодо їхньої систематизації з точки зору практики страхування, що обумовлює необхідність проведення досліджень у даному напрямку.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є систематизація та узагальнення існуючих підходів щодо визначення місця андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страховика з точки зору його прикладної ролі. Для цього поставлено такі завдання: розглянути сучасні підходи щодо визначення місця та ролі андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страхової організації, систематизувати та узагальнити їх з урахуванням дуалізму андеррайтингу з точки зору управління фінансовими ризиками.

Виклад основного матеріалу дослідження. В рамках фінансової та страхової практики на пострадянському просторі до сих пір ще не сформувалася загальноприйнята термінологія андеррайтингу.

Так, дослівно «underwriting» з англійської – «підписання під» чим-небудь, під будь-якими умовами, що зумовлює прийняття рішення. Звідси, особу, що здійснює андеррайтинг, називають андеррайтером. У фінансовій діяльності поряд із страховим андеррайтингом, виділяють андеррайтинг на ринку цінних паперів, під яким розуміється діяльність інвестиційних посередників з гарантованому розміщеною позики або випуску цінних паперів на первинному ринку, і банківський андеррайтинг, що полягає в оцінці ризику позичальника та прийнятті рішення про видачу кредиту.

Андеррайтинг є одним з найважливіших елементів процесу страхування, від якості організації та здійснення якого багато в чому залежить відповідність прийнятого страховиком ризику (умов прийняття ризику) тій ціні, яку страховик отримує за прийом цього ризику (страхової премії), а так само відповідності прийнятого ризику фінансовим можливостям страховика [1, с. 17].

Виходячи з цього, вважаємо за доцільне навести наступне комплексне визначення, запропоноване А.П. Архиповим, ключові складові якого унаочнено на рис. 1.

Андеррайтинг – бізнес-процес у сфері страхування, що полягає:

- 1) у прийнятті на страхування (перестраховування) або відмові на прийняття заявленого об'єкта страхування на основі оцінки властивих цьому об'єкту індивідуальних ризиків з метою формування або коригування умов договору страхування та визначення страхового тарифу (акцептно-калькуляційна складова);
- 2) у розробці заходів щодо забезпечення фінансової стійкості частки або всього страхового портфеля (протекційна складова);
- 3) у розробці та виконанні заходів щодо зниження прийнятих на страхування (перестраховування) ризиків (превентивна складова).

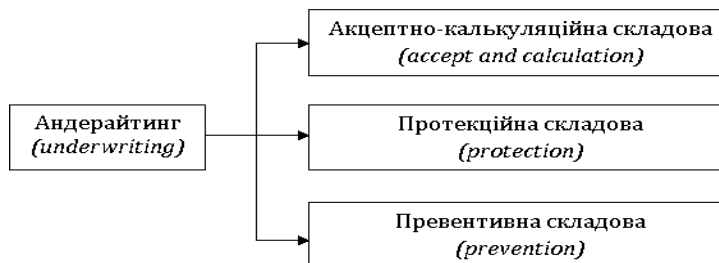

Рис. 1. Ключові складові андеррайтингу як бізнес-процесу в страхуванні

Основне завдання андеррайтингу – відбір ризиків (risk selection) для формування збалансованого та рентабельного страхового портфеля за допомогою прийняття на страхування об'єктів певного типу та відмови у прийнятті на страхування інших об'єктів. Андеррайтер (в межах своїх повноважень) або страховик вправі відмовити в прийнятті на страхування найбільш ризикованих об'єктів, коли ймовірність страхової виплати та рівень збитку настільки великі, що вже не можуть розглядатися як випадкова подія.

Умови андеррайтингу виражаються в андеррайтинговій політиці (underwriting policy), за допомогою якої страхова компанія розглядає нові об'єкти страхування і ризики, і приходять до висновку про прийняття або відхилення запропонованого ризику. Андеррайтингова політика передбачає, зокрема, перелік об'єктів (ризиків) із зазначенням лімітів збитків за ними, які є прийнятними для страховика, і другий перелік з об'єктами (ризиками), які страховик, виходячи зі свого досвіду, не приймає.

Все вищезазначене підкреслює сутність андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страхової організації як методу забезпечення фінансового результату страховика шляхом селекції прийнятих ризиків, у зв'язку з чим виділяють дохід від андеррайтингу у страхуванні (underwriting income) як різницю між отриманими преміями та відповідними витратами [2, с. 15].

Мета андеррайтингу – забезпечити можливість прийняття ризику за умови незбиткової вартості страхування, тобто визначити (достовірно детермінувати) умови (цінові та інші умови) прийняття ризику на страхування, за яких буде сформований збалансований та незбитковий страховий портфель [1, с. 18].

З точки зору управління фінансовими ризиками саме страхової організації, андеррайтинг – це квінтесенція страхування, тобто найважливіший елемент досягнення корпоративних цілей основної або операційної діяльності. Якісний андеррайтинг послідовно містить у собі сформований страховий і перестраховий портфель, найбільш близькі до прогнозованих рівні збитковості, обґрунтовано розраховані і вживані страхові тарифи, забезпечуючи таким чином нівелювання основної специфічної групи фінансових ризиків, пов'язаних зі специфікою фінансово-економічної діяльності страхової компанії.

Оскільки страхова компанія є комерційною структурою, її завдання полягає в одержанні прибутку, розмір якого залежить від обсягів і якості продажу страхових послуг, що, у свою чергу, залежить від успішної діяльності підрозділів, які здійснюють продаж страхових послуг. Таким чином, система діяльності підрозділів, які здійснюють продаж страхових послуг, вимагає як утримання клієнтів, з якими вже укладено договори страхування, так і залучення нових. При цьому такі підрозділи повинні бути орієнтовані на виконання частини функцій андеррайтингу. На жаль, ефективність поєднання таких сфер діяльності виправдовує себе тільки у

випадку незначної кількості клієнтів і страхових продуктів для них. В умовах реалізації страхових послуг широкому колу клієнтів і розмаїття страхових продуктів ефективність такого підходу знижується, що може завдати шкоди як самій компанії, так і її клієнтам [3, с. 187]. Саме тому, як правило, система андеррайтингу страховиків включає в себе два рівні: первинний андеррайтинг (іншими словами, типовий, стандартизований), який проводиться силами самих продавців, та спеціалізований (індивідуальний андеррайтинг), який проводиться кваліфікованими андеррайтерами за нестандартними, індивідуальними ризиками, виходячи, головним чином, з фінансових результатів за видом страхування або страховим портфелем.

Андеррайтинг в страховому бізнесі слід розглядати як об'єктивний процес, що супроводжує нормальне функціонування страхової компанії. Практичний аспект в цьому ключі розкриває андеррайтингова політика страховика, яку можна визначити як сукупність правил, дій, рішень страхової компанії на її цільовому ринку, спрямованих на формування страхового портфеля та управління ним, що забезпечують досягнення заданого фінансового результату щодо:

- відбору об'єктів на страхування;
- обсягів наданого страхового захисту;
- вимог до якості прийнятих на страхування ризиків;
- експертизи об'єктів;
- встановлення обов'язкових застережень і винятків;
- мінімального розміру страхової премії [4].

Андеррайтингова політика компанії визначає фактори ризику, категорії прийнятих на страхування об'єктів, максимальний розмір страхового покриття (за видами страхування), ризики, які не приймаються на страхування або приймаються при виконанні певних умов, а також закріплює систему прийняття рішення про можливість та умови страхування ризиків і коло осіб, відповідальних за андеррайтинг. Вона будується на базі місії та цінностей компанії, та сама є базою для створення андеррайтингових інструкцій за видами страхування (видами діяльності страховика). Андеррайтингова інструкція, в свою чергу, являє собою методичні рекомендації з прийому ризиків на страхування (перестраховування) та оцінки (тарифікації) цих ризиків.

В контексті управління ризиками страхової організації андеррайтингова політика включає в себе наступні складові:

1. Фактори ризику.
2. Категорії прийнятих на страхування об'єктів.
3. Максимальний розмір страхового покриття.
4. Ризики, які не приймаються на страхування (або приймаються при виконанні певних умов).
5. Прийняття андеррайтерського рішення.

Андеррайтинговою політикою закріплюється коло осіб, відповідальних за стандартний і спеціалізований андеррайтинг, ліміти їх відповідальності, строки прийняття рішень, критерії щодо них.

Андеррайтингова політика повинна також включати визначення процедури моніторингу об'єкта страхування (складання, виконання та контроль плану по зниженню ступеня ризику), аналіз збитковості за видами страхування та страхового (перестрахового) портфелю компанії в цілому, на основі яких надалі повинні базуватися зміни до тарифної та андеррайтингової політики [5, с. 263-265].

Отже, діяльність андеррайтерів ґрунтується на прийнятій в компанії андеррайтинговій політиці (як лінії практичного втілення андеррайтингу), враховує критерій стандартності ризику при прийнятті андеррайтерського рішення, відбиваючи положення концепції прийняття або відмови від роботи з певними класами ризиків залежно від цілей і місії компанії, пріоритетів фінансово-економічної ефективності роботи з ризиками, передачі ризиків у перестраховування.

В рамках функціонування андеррайтерської складової в системі управління фінансовими ризиками страхової організації значну роль посідає процес відбору ризиків.

Так, на думку Кондратенко Д.В. і Внукової Н.М., відбір ризиків – це операція, яку здійснює страхова організація при укладанні договору страхування для вирішення проблеми в кожному конкретному випадку: приймати або відхилити ризик, забезпечення який заявляється на страхування. Такого ж розуміння даного терміну дотримується частина вітчизняних та зарубіжних вчених. Тим самим вони зводять відбір ризиків до звичайного андеррайтингу, причому у вузькому його значенні. Інша частина взагалі не виділяє і не акцентує уваги на даному терміні. О. Д. Вовчак, М. С. Клапків, Я. П. Шумелда розглядають термін «управління ризиками» крізь призму ризик-менеджменту або ризикології в цілому [6, с. 8].

При цьому, відбір ризиків страхова організація може проводити не тільки за допомогою процесу андеррайтингу, а й тарифної політики (які є досить взаємопов'язаними). При укладанні договору страхування андеррайтер визначає, до якої групи належить об'єкт страхування, визначає базову тарифну ставку, а потім, враховуючи наявність/відсутність факторів ризику, коригує її в бік зменшення або збільшення.

Якщо в страховій компанії тарифікаційна система розроблена правильно, виділені однорідні групи, які враховують всі можливі фактори ризику об'єктів страхування, вірно розраховані базові тарифні ставки та коригуючі коефіцієнти, то фактично роль андеррайтингу зводиться до контролю за функціонуванням налагодженої системи.

Отже, дослідження андеррайтингу як складової системи ризик-менеджменту страхової компанії приводить нас до того, що сукупність дуалістичних ризиків (з одного боку – страхувальників, з іншого – самого страховика)

вимагають проведення відбору та селекції ризиків, впровадження гнучкої та економічно прорахованої тарифної політики, факторного прогнозного економічного аналізу результатів за страховим портфелем, можливостей його диверсифікації, застосування операцій перестраховування. Перелічені основні процеси, з якими стикається андеррайтинг в рамках страхової діяльності в цілому відбивають лінію дослідженої вище андеррайтингової політики, проте в рамках аналізу окремих ризиків вступає в силу бізнес-процес «андеррайтингу ризику», який в цьому ключі виступає основою андеррайтингової складової ризик-менеджменту страховика. Сформульовані проблема, мета, завдання, вхідна інформація, очікуваний та фактичний результати бізнес-процесу дають змогу оцінити його ефективність та і в цілому ефективність системи ризик-менеджменту компанії.

З іншого боку андеррайтинг в системі управління фінансовими ризиками страхової організації сам продукує однойменну групу ризиків – ризики андеррайтингу – пов'язані з неправильною оцінкою ризику, що приймається на страхування, через:

- 1) об'єктивну складність оцінки певних груп об'єктів;
- 2) відсутність у андеррайтера необхідної статистичної інформації;
- 3) шахрайство страховальника.

Усі наведені вище обставини чинять значний вплив на оцінку андеррайтером ризиків, що заявляються на страхування, продукуючи, в свою чергу, фінансовий ризик страхової організації.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, спираючись на проведені дослідження місця андеррайтингу в системі управління фінансовими ризиками страхової організації, можна зазначити, що він має дуалістичний прояв у:

- процесі управління фінансовими ризиками страховика з огляду на ідентифікацію та видову класифікацію ризику, вивчення факторів ризику та категорій прийнятних до страхування об'єктів, оцінки ризику та визначення максимального розміру страхового покриття, прийняття андеррайтерського рішення, що в сукупності дозволяє управляти, контролювати та, як наслідок, нівелювати значний обсяг фінансових ризиків страховика, пов'язаних з його основною діяльністю;

- продукуванні власних ризиків (недостатності резервів та премій, катастроф, розірвання договорів тощо), які в рамках системи управління фінансовими ризиками страхової організації вимагають формування відповідних підходів щодо управління та контролю у визначенні бізнес-мети цього процесу, сутності, показників, факторів та наслідків ризику, заходів реагування та зменшення впливу ризику, методики оцінки та розрахунку показників та відповідного плану дій, взаємозв'язку з іншими ризиками.

Література

1. Горулев Д. А. Имущественное страхование: виды, рискология, страховые продукты [Електронний ресурс] / Горулев Д. А., Богоявленский С. Б., Тарасевич Л. А. – Режим доступу : http://gorulev.ru/files/FINEC/lections_books/book_PropIns.pdf - 2012.
2. Архипов А.П. Андеррайтинг в страховании. Теоретический курс и практикум : учебное пособие для студентов вузов / Архипов А.П. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
3. Страховий менеджмент : підручник / [С.С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман та ін.] ; за ред. С.С. Осадеця. – К. : КНЕУ, 2011. – 333 с.
4. Фориншурер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/>
5. Шепскис О. С. Элементы андеррайтинговой политики страховой организации на примере комплексного ипотечного страхования [Електронний ресурс] / Шепскис О. С. – Режим доступу : http://elibrary.finec.ru/materials_files/izv/IzvSPbUEF2007_1_c261_265_s.pdf. - 2007.
6. Баранов А. Л. Нові підходи до визначення поняття «відбір ризиків» [Електронний ресурс] / А. Л. Баранов. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2010_3/007-013.pdf.

References

1. Gorulev D. A., Bogoyavlenskiy S. B., Tarasevich L. A. Imuschestvennoe strahovanie: vidyi, riskologiya, strahovyye produkty [Property Insurance] [Electronic resource] – Mode of access: http://gorulev.ru/files/FINEC/lections_books/book_PropIns.pdf - 2012.
2. Arhipov A. P. Anderrayting v strahovanii [Insurance Underwriting]. - M.: 2007.
3. Strahoviy menedzhment / [S.S. Osadets, O.V. Murashko, V.M. Furman]; [Insurance Management]. – K.: KNEU, 2011. – 333 p.
4. Forinshurer [Electronic resource] – Mode of access: <http://forinsurer.com/>
5. Shepskis O. S. Elementyi anderraytingovoy politiki strahovoy organizatsii na primere kompleksnogo ipotechnogo strahovaniya [Mortgaged Property Underwriting] [Electronic resource] – Mode of access: http://elibrary.finec.ru/materials_files/izv/IzvSPbUEF2007_1_c261_265_s.pdf. - 2007.
6. Baranov A. L. Novi pidhodi do viznachennya ponyattya «vidbir rizikiv» [New approaches to the definition of "risk selection"] [Electronic resource] – Mode of access: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2010_3/007-013.pdf.

Рецензія/Peer review : 04.01.2018

Надрукована/Printed : 07.02.2018

Рецензент: д.е.н., проф. Гаманкова О. О.